

Suomen työttömyysaste on yhä korkea, yli 9 %. Millaisella strategialla se saadaan alenemaan kohti täystyöllisyyttä?

Ovatko työttömät työllistettävissä?

Pekka Tiainen
Neuvotteleva virkamies
Työministeriö

Työttömyyden alentamiskeinoja voitaisiin lähestyä tarkastelemalla sen rakennetta ja arvioimalla erilaisten työttömien työllistymismahdollisuuksia. Tämä on tarpeellista muttei kuitenkaan riittävää, ja onkin pohdittava, miten työttömyyden purku on hoidettavissa osana työllisyyspolitiikan kokonaisuutta. Avaintekijöitä ovat tällöin talouskasvu, työn tuottavuus, työaika ja työvoiman tarjonta. Kun halutaan etsiä ratkaisuja työttömyyteen, on riittämätöntä tarkastella vain yhtä niistä. On otettava huomioon kukin tekijä ja niiden vuorovaikutus.

Pekka Tiaista on viime aikoina eniten työllistänyt työministeriön tammikuussa 2003 julkaisema Työvoima 2020-loppuraportti, johon oheinen kirjoitus pitkälti perustuu.

Työllisyyden nostamisen ja työttömyyden alentamisen politiikan eri tekijöiden merkitys ja rajat tulevat paremmin konkretisoiduiksi, kun ensin käsitellään kutakin avaintekijää erikseen. Tästä päädytään johtopäätöksen, joka on avaintekijöiden ja niihin vaikuttavien keinojen yhdistelmä.

Puhtaan matemaattisena identiteettinä työllisten määrä on tuotanto jaetuna työn tuottavuuden ja keskimääräisen vuosityöajan tulolla, jolloin työn tuottavuus mitataan tuotantona tehtyä työtuntia kohden. Työttömyys on puolestaan työvoiman määrä vähennetty-

nä näin lasketulla työllisyydellä.¹ Työttömyys on sitä pienempi mitä korkeampi on tuotanto, alempi on työn tuottavuus, lyhyempi on keskimääräinen vuosityöaika ja pienempi on työvoima. Niinpä jos onnistutaan muuttamaan yhtä näistä tekijöistä oikeaan suuntaan ilman, että muut tekijät muuttavat, työttömyys olisi ratkaistavissa periaatteessa hyvin yksinkertaisesti.

Asiaa monimutkaistaa se, että muutujat vaikuttavat toisiinsa. Jos yhden tekijän muutos kumoutuu muutoksilla muissa tekijöissä, niin vaikuttamalla johonkin avaintekijään ei voida ratkaista työttömyyttä. Tästä on esimerkki kasvua ilman työpaikkoja-perustelu, jossa työn tuottavuuden muutos on yhtä suuri kuin kasvu: kun kasvu nopeutuu, ei työllisyys siksi parane. Toinen esimerkki on väittämä, että työajan lyhentäminen nostaa työn tuottavuutta ja hidastaa kasvua vähentäessään työn määrää, jolloin työllisyys ei parane työtä jakamalla.

Työllisyyden kehitys laman jälkeen

Työttömien määrä saavutti huippunsa vuonna 1994. Presidentti Ahtisaaren nimittämä työryhmä asetti tuolloin tavoitteeksi työttömyyden painamisen 200 000:een vuoteen 2000 mennessä, ja hallituksen vuoden 1995 työllisyysohjelma tähtäsi työttömyyden puolittamiseen huhtikuun 1995 tasosta, työministeriön luvuin 460 000:sta ja Tilastokeskuksen silloisesta 450 000:sta².

Työministeriön (1996) Työvoima 2010-raportissa nostimme esille eräitä painotuksia ja tehostamistarpeita, koska arvioimme, että esitetyllä linjalla työttömyys ei puolitu. Arvioimme

¹ Siis työttömyys = työvoima-työllisyys = työvoima-[tuotanto/(työn tuottavuus x vuosityöaika)], missä työn tuottavuus on tuotanto jaettuna tehdyillä työtunneilla. Nämä avaintekijät eriteltiin Työvoima 2000-raportissa vuodelta 1991 (Työministeriö 1991).

ensinnäkin työn tuottavuuden nousevan etenkin elektroniikkateollisuuden ja muunkin vientiteollisuuden keskeytyksen sekä maatalouden tilakoon kasvun takia. Tällöin nopeakin kasvu synnyttäisi vähemmän työpaikkoja. Toiseksi arvioimme työvoiman tarjonnan kasvun nopeammaksi, koska laman aikana kysynnän lasku oli pudottanut myös tarjontaa 100 000:lla ja oli odotettavissa paluuta työmarkkinoille. Lisäksi eläkkeelle siirtymisen rajoittaminen näytti kohottavan ikään-tyvien työttömyyttä. Kolmanneksi nostimme myös esiin rakennemuutoksen, jossa olemassa olevia työpaikkoja me-

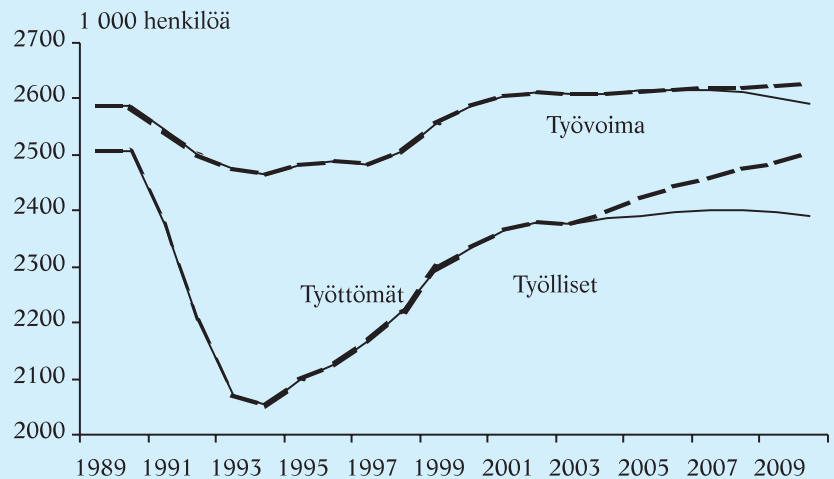
Työttömyyden aleneminen hidastui työn tuottavuuden ja työvoiman tarjonnan kasvun sekä rakenne-muutoksen takia.

² Uusitiin luvuin taso on 410 000. Suurin muutos oli niiden vähentäminen työttömistä, jotka eivät kuukauden sisällä ole hakeneet työtä. Työttömyyshuiput vuoden 1993 lopulla ja vuonna 1994 olivat kuukausitasolla yli puoli miljoonaa ja vuonna 1994 vuosikeskiarvona työministeriön luvuin 490 000, Tilastokeskuksen silloisin luvuin 460 000 ja uusitiin luvuin 410 000.

netetään vielä useampi kymmenen tuhatta.

Kaikki nämä kolme näkökohtaa toteutuivat. 1990-luvun loppupuoliskon työn tuottavuuden nousu tehtyä työtuntia kohden oli huomattavasti nopeampaa kuin puolittamisarviossa, vaikka talouskasvuarvio osuikin kohdalleen. Työn tuottavuuden kasvu hidastui koko vuosikymmenen aikana vähemmän kuin tuotannon kasvu keskimäärin. Tämän seurauksena vuosituhannen vaihteessa työpaikkoja oli 170 000 vähemmän kuin 1990-luvun alussa. Työvoiman tarjonta puolestaan nousi vuoden 1994 pohjalukemista 125 000:lla. Vaikka työllisten määrä olikin lisääntynyt samaan aikaan yli 300 000:lla, oli työpaikkavajaus vuosituhannen taitteessa työikäisen väestön kasvu huomioon ottaen osuutena 15–75-vuotiaista 280 000 ja osuutena 15–64-vuotiaista 250 000 (kuvi 1). Rakennemuutos aiheutti työpaikkojen hävikkiä.³

Kuvi 1. Työvoimatase vuosina 1989–2002 sekä peruslaskelma ja tavoitevaihtoehto (katkoviiva) vuosilta 2003–2010.

Lähde: Työvoima 2020, Tiainen Pekka.

Työvoima 2010-raportissa esitettiin lista tehostamistoimia siitä lähtökohdasta, että työllistävämällä kasvulla ja ohjaamalla tarjonnan kasvua mm. koulutukseen pitäisi toimenpiteitä saada lisää 80 000:lle henkilölle. Työttömyyden puolittamistavoitteesta jäätiin noin 100 000 henkilöä.

Työttömyyden ollessa edelleen korkealla ajaututtiin 2000-luvun alussa viennin laskusuhdanteeseen. Talouskasvun putoaminen keskimäärin prosenttiin vuosina 2001–2002 merkitsi samanlaista romahdusta kuin vuoden 1989 jälkeen. Nyt ei tuotanto kuitenkaan ole laskenut. Odotus elpymisestä ja tulevan työvoimaniukkuuden ennakointi sai yritykset varovaisiksi työvoiman vähentämisessä. Keskimääräinen työaika lyheni, ja työn tuottavuuden nousu hidastui suhdanneluonteisesti. Nämä kaksi tekijää yhdessä pelastivat noin 70 000 työpaikkaa vuonna 2001.

Työttömyyden ratkaisustrategia

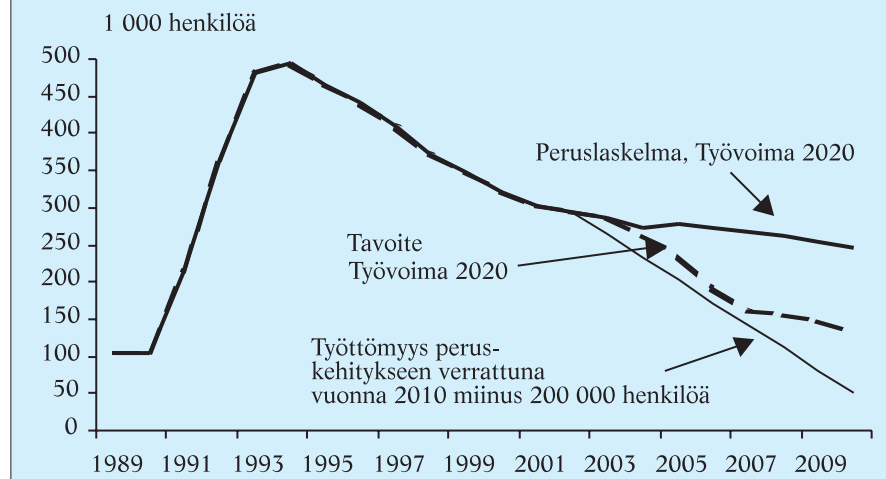
Kun tästä eteenpäin hoidetaan työllisyyttä ja alennetaan työttömyyttä, on tarpeen havainnollistaa pelkistetyt perusasetelmat. Tämän teemme tarkastelemalla vaihtoehtoja työttömyyden pudottamiseksi 200 000:lla sen lisäksi, että peruskehityksessä työttömyys alenee jonkin verran muutenkin (kuvio 2). Tuotanto lisääntyy 0,7 %:lla jokaista työllisyyden lisäyksen prosenttiyksikköä kohden, joten parempi työllisyys lisää myös kansantalouden jakovaraa.

Budjettitalous

Jos otetaan lähtökohdaksi, että budjettitalouden rahalla hoidetaan työttömyys ja työpaikan hinta on 23 000 euroa vuodessa työllistettyä kohden, saadaan bruttomenoksi 4,6 miljardia

³ Arviointia on esitetty sen jälkeen julkistetuissa työvoimamarporteissa (Työministeriö 1999; Tiainen 1999).

Kuvio 2. Työttömät työnhakijat vuosina 1989–2010.

Lähde: Työvoima 2020, Tiainen Pekka.

euroa, vajaat 4 % nykyisestä kansantuotteesta. Nettovaikutus on tietenkin pienempi, mikäli tällainen summa otetaan jostakin muusta pois. Jos se taas katetaan alijäämää lisäämällä, kertaluontoisena se lisää julkista velkaa, mutta se pitää julkisen sektorin velkaantumisen kohtuullisella tasolla. Sen sijaan lisättäessä velkaa joka vuosi samalla summalla ajaututaan kestävämmälle raiteelle.

Nyt on kuitenkin huomattava, että tällaisen rahasumman käytöllä tulee lisää verotuloja ja säästyy työttömyysturvamenoja työtöntä kohti 16 000 euroa verrattuna työssäoloon (Tiainen 2000), eli säästöjä tulisi 3,2 miljardia euroa, jolloin nettokustannus yhden vuoden tasolla olisi 1,6 miljardia euroa. Edelleenkin pulmallista on, jos tällaisella summalla kasvatetaan julkista velkaa joka vuosi. Tämä asia on sitäkin suurempi, kun otetaan huomioon, että parhaassa tapauksessakaan kaikki näin perustetut työpaikat eivät lisää työllisyyttä, vaan aina tapahtuu jonkin mittaista syrjäytystä. Tämä kasvattaa nettomenoa. Toisaalta pidemmällä aikavälillä tulee paremmasta työllisyydestä lisähyötyjä, jotka eivät ole mukana tällaisessa laskelmassa.

Joka tapauksessa on selvää, että kun otetaan huomioon työttömyyden kustannukset ja paremmasta työllisyydestä tulevat lisäverotulot, työllisyyden hoito alkaa näyttää edullisemmalta kuin pelkässä menojen laskemisessa. Toinen kysymys liittyy siihen, minkälaiseen alijäämään tai velkatasoon on kestäväällä tavalla varaa. Työttömyys on velkaa toisessa muodossa, ja sen kustannukset tulevat maksettaviksi myöhemmin. Siksi on tarpeen laittaa vaakakuppiin työttömyysvelka, joka hoitamattomana haittaa myös julkisen velan hoitoa. Budjettirahoitteinen linja ei tarkoita pelkkiä työllisyystukia yms. vaan myös julkisia palveluita tai julkisella osarahoitteisuudella tuettua työllisyyttä, joka leikkaa yo. kustannuksia. Jos kehitys on muuten hyvää ja verotulot kasvavat, liikkumattila paranee tätä kautta.

Seuraava kysymys liittyy budjettimenojen rakenteeseen eli voidaanko niitä kohdentaa työllistävempään suuntaan paisuttamatta kokonaismenoja. Myös verotuksen rakennetta voitaisiin korjata työllistävyyttä paremmin suosivaan suuntaan. Kun nämä eri tekijät laiteetaan vaakakuppiin, johtopäätös on, että työllisyyden hoitoon on paljon enem-

män liikkumatilaa kuin asetettaessa pääasiaksi velan alentaminen.

Taloukskasvun mahdollisuudet

200 000 työpaikan lisäys merkitse noin 9 %:n lisäystä työllisyyteen. Millä aikavälillä tuollainen tasonousu pitäisi saada aikaan? Otettakoon lähtökohdaksi, että työllisyyden pysymiseksi ennallaan tarvitaan keskimäärin 2,5 %:n taloukskasvua vuoteen 2010 saakka. Kasvua olisi kiihdytettävä tästä noin prosenttyyksiköllä eli noin 3,5 %:iin, jotta tuona aikana saataisiin tarvittava lisäys. Nopeampaan taloukskasvuun voi liittyä myös nopeampi työn tuottavuuden nousu. Jos kasvun lisäyksestä puolet näkyy työllisyydessä, kasvun olisi oltava 4,5 %. Työvoiman tarjonta myös joustaa ylöspäin, kun työvoiman kysyntä nousee. Jos työvoiman kysynnän lisäyksestä neljännes menee tähän, tarvitaan liki viiden prosentin taloukskasvu. Siihen päästiin vuosina 1993–2000, mutta päästäänkö vuosien 2001–2002 laskusuhdanteen jälkeen vuosina 2003–2010?

Nyt on vaikeutena se, että maailmantalouden kasvu näyttää aiempaa hitaammalta, sekä se, että 1990-luvulla oli kyse syvästä lamasta, kun taas nyt lähdetään korkeammalta eteenpäin. 1990-luvulla matkapuhelinbuumi auttoi, mutta jatkossa hyväkään kehitys ei liene niin hurjaa. Hankaluutena on myös se, että työttömyys on rakenteeltaan vaikeampaa. Nopea kasvu voisi siis purkautua työvoiman kysyntänä merkittävästi paitsi työvoiman ulkopuolisiin henkilöihin myös ulkomaiseen työvoimaan. Kustannuskehityksenkään vaikutusta ei voi sivuuttaa, jos kasvu on pitkään nopeampaa.

Kasvun työllistävyys ja työn tuottavuus

Jos kasvu on nopeampaa mutta työn tuottavuuden kasvu ei ole, niin kasvu on työllistävämpää, ja työttömyyden alentaminen on helpompaa. Entä jos kasvu on vain vähän nopeampaa kuin 2,5 %, esimerkiksi runsaat 3 %? Sil-

loin työn tuottavuuden kasvun olisi painuttava alle kahteen prosenttiin. Sen pitäisi toteutua niin, että kullakin toimialalla työn suhteellinen osuus lisääntyisi sekä siten, että kasvu painottuisi työvoimavaltaisempiin toimialoihin. Iso kysymys on pääomavaltaisen tuotantorakenteen muuttuminen enemmän työpanoksen käyttöä painottavaksi. Sitä voidaan edistää mm. rakenteellisilla verokorjauksilla. Kuitenkin tämä kehitys olisi aika hidasta.

Työvoimavaltainen alojen kohdalla iso kysymys on työn verokiila. Voidaanko tätä hoitaa budjettitalouden kautta syn-tyvällä liikkumatilalla, velan alentamistavoitetta höllentämällä tai rakenteellisilla verokorjauksilla? Tiettyyn rajaan asti voidaan. Kysymys liittyy ns. matalan tuottavuuden työllisyyden edistäminen. Kun reunaehdoksi asetetaan työehtosopimusten yleissitovuus, niin palkkauksen on ylitettävä työn tuottavuus tai oltava vähintään se, jolloin kate jää nollassa tai negatiiviseksi. Tässä ei ole muuta keinoa kuin työvoimavaltainen toimintaa tukevat verokorjaukset⁴ tai työvoimavaltainen subventiot. Ne voivat olla tilapäisiä ja poistua, kun työkokemuksen karttuessa tuottavuus nousee, tai vajakuntoisten osalta ne voivat olla pysyviä. Työvoiman koulutuksella voidaan toisaalta saada työssä olevia vaativampiin tehtäviin, jolloin raivautuu tilaa niidenkin työllistyä, joiden henkilökohtainen tuottavuus on alempi.

Tilannetta voidaan helpottaa myös ehkäisemällä virtaa työttömyyteen. Kuitenkin työvoiman tarjonnan ja ky-

⁴ Tästä näkökulmasta eri tyyppiset arvonlisäverokevennykset, työhön perustuvien verojen tai sosiaaliturvamaksujen kevennykset, porrastukset tai palautukset matalimmissa tulotasoissa tai työvaltaisessa toiminnassa vaikuttavat samaan tapaan eikä tässä ole tarpeen mennä eri mallien erojen vertailuun.

synnän epätasapaino matalan tuottavuuden puolella on niin suuri, että asia ei ole ratkaistavissa luomatta lisää yritystoiminnan näkökulmasta matalan tuottavuuden työpaikkoja. Yritystoiminnan näkökulmalla tarkoitan tällöin sitä, että tuotanto (tässä arvonlisäys) jaetaan tehdyillä työtunneilla tai työllisyydellä tai työpanoksella, joka ottaa huomioon myös osaamisen. Tällainen yrityksen tulovirrasta lähtevä ja kansantalouden tilinpidossa sovellettava mittari on sikäli oikea, että se ohjaa yritysten toimintaa. Mittari on sikäli vavainen, että se jättää ottamatta huomioon työn yhteiskunnallisen hyödyn osatekijöitä. Esimerkiksi matalan tuottavuuden hoivotehtäviä tarvitaan, jotta työvoimaa vapautuu tuottavampaan

työhön, ja näin matalan tuottavuuden työ edistää muuta tuottavuutta, eli sen hyödyllisyys on suurempi kuin mitattu tuottavuus. Se on perusteltua ottaa huomioon myös palkkauksessa, joka tällöin ylittää työn tuottavuuden. Matalan tuottavuuden käsitettä voidaan siten perustellusti syyttää puutteellisesti mittaustavasta, mutta

käsitteen tai mittaustavan muuttaminen ei poista itse kysymystä, tarvitaanko tällaista työtä.

On myös tärkeää torjua väite, että matalan tuottavuuden työpaikkoja perustetaan hyödyttömään työhön. Osa niistä – kuten vanhushuolteen työpaikat – on perusteltuja myös pysyvinä vaikka työttömyys hoituisikin. Osa olisi luonteeltaan siirtymävaiheen työpaikkoja. Toisin sanoen ei luoda matalan tuottavuuden työmarkkinoita, vaan rakennetaan väylää työelämään ja siten, että työllisyys toteutuu ilman tukea.

Kaikkein vaikeimmin työllistyvillä tie on pitkä. Työvoimakoulutuksella voidaan täydentää työmarkkinakelpoisuutta. Subventoidut työpaikat voivat olla avoimilla työmarkkinoilla mutta myöskin sosiaalisissa tai sosiaalistyyp-

Työssä olevien koulutus parantaa työttömien mahdollisuuksia työllistyä matalan tuottavuuden tehtäviin.

pisissä yrityksissä, joissa osa kustannuksista katetaan myyntituloilla ja loppu eri kanavia pitkin tulevalla muulla rahoituksella. Budjettitalouden näkökulmasta tästä voidaan päästä hyvin edullisella tavalla eteenpäin. Subventiopaikoissa tuen ei tule johtaa vakinaisen henkilöstön syrjäyttämiseen, ja tämä voidaan ehkäistä, kun subventiolla kompensoidaan henkilökohtainen tuottavuusvajausta sen aikaa, kuin työn tuottavuus karttuu. Aina ei ole kyse tuottavuusvajauksesta vaan osaamisen kohdistumisesta sellaiseen työhön, josta ei ole kysyntää.

Työn uudelleen jakaminen ja työ-aika

Työaikatekijää voidaan havainnollistaa siten, että jos 200 000 nykyistä kokaikatyöllistä muutetaan osa-aikatyöllisiksi ja erotus katetaan vastaavalla määrällä osa-aikatyöllisiä, niin viimeksi mainittujen määrä nousee 300 000:sta 700 000:een ja työllisyys lisääntyy halutulla tavalla ilman, että kasvu nopeutuu, tai kasvu on työllistävämpää mitattuna tuotannolla tehtyä työtuntia kohden. Yleistä työaika lyhennettäessä tämä tarkoittaisi keskimäärin 140 tuntia vuodessa. Tätä voidaan verrata Pekkas-vapaiden 100 tuntiin, jotka tosin kohdistuivat vain osaan työllisistä.⁵

Työajan lyheneminen kummalla tavalla tahansa nostaisi työn kysyntää mutta samalla osittain työn tarjontaa, joten työajan pitäisi lyhentyä enemmän. Yleisessä työajan lyhentämisessä pulmana on myös, että se nostaa työn tuottavuuden nousuvauhtia ja voi vaikuttaa tuotannon kasvuun hidastavasti. Siten sataprosenttisen tehokasta vaikutusta työllisyyteen ei saataisi, ja lyhentämistä pitäisi tehdä vastaavasti enemmän. 6+6-työaikamallissa ongelmana olisi pienempi, koska tuotantokapasiteetin käyttö tehostuisi ja syntyisi sää-

⁵ Työvoima 2020-raportissa (Työministeriö 2003) käsitellään osa-aikatyötä myös 75 %:n työllisyysasetavoitteen näkökulmasta.

Työttömyys voidaan painaa hyvin alas, mutta se edellyttää kokonaisvaltaista työllisyyspolitiikkaa, painottaa Pekka Tiainen.

tä pääomakustannuksiin. Työn uusilla organisointitavoilla voidaan myös parantaa tulosta. Työllisyyden kannalta parhaalla tavalla toteutettuna työajan lyhentämisellä voidaan saada aikaan tuloksia, mutta on vaikea nähdä, että koko kysymys ratkeaisi sillä tavalla.

Vaihtuvuus työttömien joukossa on yksi tekijä, koska silloin ei juututa pysyvään työttömyyteen. Se merkitsee työn jakaantumista tasaisemmin. Jos se toteutuu ilman työttömyyttä, se merkitsee työajan lyhentymistä.

Työvoiman tarjonnan rooli

Jos työttömiä ohjataan koulutukseen ja vaikeimmin työllistyviä ikääntyneitä vapautetaan eläkkeelle, niin työttömyys alenee. Koulutuksessa nettokustannus on karkeasti kolmanneksen suurempi kuin oltaessa työttömyysturvalla, ja puhutaan pienemmästä kustannuslisäyksestä kuin työllistettäessä. Koulutuksella parannetaan osaamista ja nostetaan tuot-

tavuutta, millä helpotetaan työhönotokynnyksen ylittämistä. Tämä tuo saman tuloksen kuin työvoimatuet tai verokevennykset, jotka kohdistuvat työttömien työn kysyntään, mutta osaamisen lisäys hankitaan etukäteen, kun se työllistämismallissa saadaan työökemuksen kautta. Molemmat tavat ovat järkeviä. Silloin kun koulutus kohdistuu työssä oleviin, työvoiman tarjonta vähenee, jolloin avautuu mahdollisuus työn kysynnän lisäämiseen muiden kohdalla.

Työvoiman tarjonnan näkökulmasta tulevaisuuden iso kysymys on suurten ikäluokkien poistuminen eläkkeelle, mikä vapauttaa ajankohdasta riippuen huomattavan määrän työpaikkoja. Vuoteen 2010 mennessä tämä ei kuitenkaan ehdi ratkaista kuin kym-

menesosan työttömyyden alentamistarpeesta. Jos työvoimaosuudet olisivat ikäryhmittäin samat kuin vuonna 2001, vaikutus olisi suurempi. Työvoima 2020-loppuraportin (Työministeriö 2003) arvioissa työvoima on vakio-

Suurten ikäluokkien siirtyminen eläkkeelle ratkaisee vain kymmenesosan työttömyyden alentamistarpeesta vuoteen 2010 mennessä.

menesosan työttömyyden alentamistarpeesta. Jos työvoimaosuudet olisivat ikäryhmittäin samat kuin vuonna 2001, vaikutus olisi suurempi. Työvoima 2020-loppuraportin (Työministeriö 2003) arvioissa työvoima on vakio-

työvoimaosuuksiin perustuvaa lähtökohtaa 60 000 henkilöä korkeampi vuonna 2010. Tarjonnan lisäys johtuu siitä, että sen niukentuessa ja suurten ikäluokkien siirtyessä vanhempiin ikäryhmiin työvoimaosuudet nousevat. Jos tämä vaikutus halutaan eliminoida, koulutuksen lisääminen on vaihtoehto sen rinnalla, että vähäisemmässä määrin käytetään eläkkeitä. Mitään automaattista työvoimapulaa ei tästä aiheudu, koska työllisyys ja työttömyys riippuvat eri tekijöistä, joita tässä on käsitelty, mutta työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaaminen tulee suureksi kysymykseksi.

Jos työvoiman kysyntä kohdistuu tehokkaammin työttömiin, se merkitsee, että vähemmän työvoiman ulkopuolisia työllistyy. Tosin sanoen työvoiman tarjonta on alempi. Jos työn tarjontaa nostetaan lisäämällä työvoiman ulkopuolisten osallistumista, työttömyyden alentaminen vastaavasti kohtaa vaikeuksia. Siksi on tärkeää kohdistaa toimet korkean työttömyyden oloissa siten, että työttömät työllistyvät ja tarjontaa ohjataan koulutukseen ja kotityöhön, pienemmässä määrin eläkkeelle.

Täystyöllisyyspolitiikka ja työttömyyden ratkaiseminen

Työttömyys on painettavissa hyvin alas, kun hyödynnetään talouskasvun, kasvun työllistävyuden vahvistamisen, työajan lyhentämisen ja työvoiman tarjonnan säätelyn tarjoamia mahdollisuuksia järkevänä kombinaationa painottaen edullisia tapoja ja karsien haittoja. Talouskasvun ollessa nopeaa tarvitaan vähemmän muuta ja päinvastoin. Keinovalikoimassa ovat rakenteelliset verokorjaukset, budjetitimenot, työmarkkinoiden toimivuuden parantaminen ja myöskin työvoiman tarjontaa tukevat toimet sekä keinot, joilla autetaan työvoiman kysynnän kohdistumista työttömien joukkoon.

Budjettitalouden näkökulmasta järkevää on tinkiminen liian tiukoista velan

alentamistavoitteista. On tärkeä ottaa huomioon, että verotulot kasvat ja työttömyyden kustannukset alenevat työllisyyden parantuessa, jolloin avautuu mahdollisuus myöskin hyvinvointivaltiomenojen turvaamiseen. Korkopolitiikan suuntaan on tarpeen sanoa se, että inflaatiotavoitteen ylikorostaminen matalan inflaation oloissa haittaa parempaa kehitystä tarpeettomasti. Kysyntää voidaan vahvistaa tukeamalla vientimarkkinoiden edistämistä itään ja länteen. Se ei tarkoita pääsääntöisesti rahallista subventointia, mutta silloin kuin muualla subventoidaan, on siihen pakko vastata. Rakennemuutoksen kautta häviäviä työpaikkoja on tarpeen turvata ensisijaisesti uudistamalla toimintaa, mutta on myös aiheellista hillitä uusien työpaikkojen syntyminen nähdessä liian nopeaa häviötä.

Millainen sitten on tulevaisuuden kasvumalli? Taloudellisen kasvun tekijöitä ovat työvoima, pääoma, luonnonvarat ja kokonaistuottavuus, ja kaikissa tuotannontekijöissä on laatu- ja määräkomponentti. Tulevaisuuden kasvustrategiassa pääpaino tulee olla kokonaistuottavuudessa ja osaamisessa eli työpanoksen laatu- ja määräkomponentissa. Tämä mahdollistaa vähemmän pääomavaltaisen ja vähemmän uusia luontoresursseja käyttävän kehityksen eli resurssituottavuuden ja sen osina pääoma- ja luonnonvaratuottavuuden kohottamisen.

Kasvustrategia raivaa tilaa suuremmalle työtulojen kansantulo-osuudelle, mikä tarvitaan, että työpaikkoja olisi enemmän, ja koska korvausta on tarpeen maksaa myös osaamisesta. Panostus työvoiman kehittämiseen koulutuksella, työvoimasubventioilla ja työkokemuksella merkitsee investointia inhimilliseen pääomaan. Kun ymmärretään rahoituspanostukset tällä tavoin sekä se, että hyvässä investoinnissa investointikustannukset katetaan tulevilla tuotoilla, osaamisvetoisessa kasvumallissa ei pitäisi olla ongelmaa.

Entistä selvempää on, että muuttuvassa maailmassa jäykkyudet ovat haitaksi ja kaikinainen työelämän liikkuvuus eduksi. Kun jäykkyys po-

tamisella tarkoitetaan joustavuuden lisääntymistä, siinä tulee mieleen vaatimus, että henkilöstön on aina tingittävä, kun tulee ongelmia ja on venytävä työajoissa tekemällä palkatonta kotityötä tai luovuttava korvauksesta työstä tai lisättävä työn voimaperäisyyttä jaksamisen rajoille asti. Pidemmän aikavälin seurauksena tästä on sairas työelämä sekä pako työelämästä eli työvoiman tarjonnan väheneminen, vaikka kysyntää olisikin. Tuottavuutta on tarpeen kohottaa sopivassa suhteessa työn kysyntään, ja se auttaa talouden kehitystä, mutta ei lisäämällä työn voimaperäisyyttä. Osaamis- ja innovaatiovetoinen työllistävä kasvu, joka on samalla resursseja säästävää ja ottaa huomioon ekologiset reunaehdot sekä huomioi inhimillisen tekijän ja tasa-arvon on työllistävän hyvinvointimallin ja täystyöllisyyteen johtavan kehityksen strategia.

KIRJALLISUUS

Tiainen, P. (1999), Employment and welfare in Finland in the years 1860-2030, Työministeriö, Labour policy study 211.

Tiainen, P. (2000), Työttömyyden kustannukset 1990-luvun Suomessa, Yhteiskuntapolitiikka 3/2000.

Työministeriö (1991), Työvoima 2000. Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kehitys vuoteen 2000 ja arvioita vuoteen 2030.

Työministeriö (1994), Työttömyys 200 000:een, Presidentin työllisyystöryhmä.

Työministeriö (1995), Suomen työllisyysohjelma 1996–1999. Työttömyyden puolittaminen. Työhallinnon julkaisu 114.

Työministeriö (1996), Työvoima 2010. Integroituva Eurooppa ja Suomen työllisyysnäkömät. Työpoliittinen tutkimus nro 130.

Työministeriö (1999), Työvoima 2017. Työllisyys ja hyvinvointi uuden vuosituksen alkaessa. Työpoliittinen tutkimus nro 200.

Työministeriö (2003), Osaamisen ja täystyöllisyyden Suomi. Työvoima 2020. Loppuraportti. www.mol.fi/julkaisut/tyovoima2020.html.